

**MÖRDARROBOTAR:
FRAMTID ELLER
FIKTION?**

**2 MILITARISERINGEN
AV ARTIFICIELL
INTELLIGENS**

**9 JÄMSTÄLLDHETS-
PROBLEMET I AI**

**10 VAD KAN VI
LÄRA AV
SCIENCE FICTION?**

Nº #1 — Maj 2021

SVERIGES FEMINISTISKA TIDNING OM SÄKERHETSPOLITIK

fred & frihet

TEMA MÖRDARROBOTAR: FRAMTID ELLER FIKTION?

01 ORD FRÅN
REDAKTÖREN

02 *Militariseringen av
artificiell intelligens*

06 *Mördarrobotar: ett
hot mot freden i den
afrikanska regionen*

08 PLOCKSIDAN

09 *Bias in – bias out:
Jämställdhets-
problemet*

10 *Vad kan vi lära av
science fiction?*

12 LOKALA
KRETSAR

IKFF

FRED & FRIHET är utgiven av Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, IKFF. IKFF är en internationell fredsorganisation som arbetar för kvinnors deltagande i fredsprocesser och för nedrustning. Fred&Frihet är religiöst och partipolitiskt obunden.

Bli medlem på www.ikff.se
Bankgiro 5491-7166
Swish 1234760674

IKFF, Norrtullsgatan 45,
113 45 Stockholm

Tel 08-702 98 10

E-post info@ikff.se

FÖLJ OSS!

Twitter: [@ikff_sverige](https://twitter.com/ikff_sverige)
facebook.com/ikffsweden
Instagram: [ikff_sverige](https://www.instagram.com/ikff_sverige)

MEDARBETARE/SKRIBENTER
Bibiana Tanda, Klara Eitrem
Holmgren, Magdalena Ask,
Annika Skogar, Elin Liss

ANSVARIG UTGIVARE
Malin Nilsson

REDAKTÖR
Elin Liss

GRAFISK FORM
Pernilla Lundmark

OMSLAGSFOTO
Campaign to Stop
Killer Robots

TRYCK Danagård Litho

Nästa vapen på tur att förbjudas!

Den 22 januari i år trädde FN:s förbud mot kärnvapen i kraft och blev internationell lag för de stater som anslutit sig. Detta efter ett långt och hårt arbete, inte minst från ett globalt organiserat civilsamhälle som krävde handling. Nu är det dags att mobilisera mot nästa vapen – så kallade mördarrobotar. Vårt arbete mot kärnvapen, och för att Sverige ska ansluta sig till konventionen, fortsätter självklart. När ett förbud antas är det, precis som med ett fredsavtal, på många sätt bara början. Det är ordens omvandling till verklig handling som är det viktiga.

*»Med oro ser vi dock nu hur den
tekniska utvecklingen inom
vapenindustrin kopplat till artificiell
intelligens går i en rasande fart.«*

Med oro ser vi dock nu hur den tekniska utvecklingen inom vapenindustrin kopplat till artificiell intelligens går i en rasande fart. Teknik kan på många sätt hjälpa oss människor i vår vardag och bidra till positiva framsteg, men som så ofta kan tekniken också användas destruktivt.

Helt autonoma vapen, eller mördarrobotar, är det nya inom vapenutveckling. Vapensystem som utan mänsklig inblandning eller kontroll skulle kunna fatta beslut om liv eller död med konsekvenser som är näst intill omöjliga att överskåda. Mer om detta kan du läsa på s. 2. En viktig aspekt är också att dessa konsekvenser slår väldigt orättvist, något som våra systersektioner visar på s. 6.

Vi måste fråga oss vilken framtid vi vill ha. Till hjälp i diskussionen kan vi faktiskt ta science fiction, mer om detta kan du läsa om på s. 10.

I en undersökning gjord av Ipsos på beställning av *Campaign to Stop Killer Robots* som genomfördes i december 2020, svarade 76% av de tillfrågade i Sverige att de är emot utvecklingen av autonoma vapen.

I vårt arbete med att förbjuda mördarrobotar har vi folket med oss!

ELIN LISS
REDAKTÖR

Militariseringen av artificiell intelligens

BEGREPPET ARTIFICIELL INTELLIGENS (AI) FÖR KANSKE TANKARNA TILL SJÄLVKÖRANDE BILAR ELLER CHATTROBOTAR. INOM FÖRSVARINDUSTRIEN ANVÄNDS ISTÄLLET AI FÖR ATT UTVECKLA VAPEN UTAN MÄNSKLIG KONTROLL. SÅ KALLADE MÖRDARROBOTAR. CIVILSAMHÄLLSORGANISATIONER VÄRLDEN ÖVER ORGANISERAR SIG NU FÖR ATT STOPPA DENNA UTVECKLING.

TEXT KLARA EITREM HOLMGREN

FOTO CAMPAIGN TO STOP KILLER ROBOTS

AI – MÖJLIGHETER OCH RISKER

Det senaste decenniet har utvecklingen av artificiell intelligens (AI) expanderat snabbt. AI är en samlingsterm för data-system som kan efterlikna människans intelligens genom att lära sig från tidigare erfarenheter, förstå språk, lösa problem, planera handlingar och generalisera. AI kan därför möjliggöra automatiserad informationsbehandling och beslutsfattande utan mänsklig inblandning. Ett område inom AI är maskininläring, där algoritmer kan ta egna beslut baserat på data och statistik, utan att datorn har programmerats för en specifik uppgift. Företag som Spotify och Netflix använder exempelvis algoritmer för att samla in information om användarnas vanor för att ge rekommendationer som passar deras smak. Genom att effektivt processa stora mängder data har AI möjliggjort utvecklingar inom allt från chattar, självkörande bilar och digitala assistenter. Under covid 19-pandemin har AI använts för att spåra virusets spridning, genom att exempelvis analysera interaktioner på social media. Inom medicin skulle AI kunna användas för att tolka röntgenbilder och upptäcka sjukdomar tidigare.

Det finns samtidigt en mångbottnad oro och kritik gentemot användandet av AI, som kan stå i konflikt med ett fritt och jämlikt samhälle. Möjligheten till insamling av stora mängder data möjliggör ett övervakningssamhälle. I Kina används AI och annan teknologi i

syfte att kontrollera etniska minoriteter genom bland annat ansiktsscanning. Övervakningskameror kan även spela en viktig del i Kinas system av »social kreditvärdighet«, där all data från myndigheter och företag ligger till grund för en individuell medborgarpoäng som kan möjliggöra belöningar eller straff. Systemet innefattar allt från aktiviteter online av både dig och dina vänner till din finansiella situation. Som reaktion mot utvecklingen av övervakningsteknik har flera initiativ skapats världen över för att stoppa användning och utveckling av ansiktsgenkänningsteknik som används för massövervakning, bland annat Amnesty Internationals kampanj *Ban the Scan*.

»AI speglar även de fördomar och ojämlika samhällsstrukturer som finns där de utvecklas«

Teknologin bakom AI speglar även de fördomar och ojämlika samhällsstrukturer som finns där de utvecklas. Studier har visat att faktorer som etnicitet och kön kraftigt påverkar hur AI tar beslut. Flera fall av inbyggd rasism inom AI har uppmärksammats på senare tid, som följd av att algoritmer inom tekniken har utvecklats främst på och av vita personer. Ansiktsgenkänningen fungerar sämre för

icke-vita, med fall där afroamerikaner har arresterats för att kameror felaktigt har identifierat dem som kriminella. Andra exempel innefattar hur AI automatiskt har kategoriserat människor i ett kök som kvinnor. Den snabba utvecklingen har gjort att företag och regeringar inte har hunnit med att reglera dess konsekvenser - en risk som syns inte minst inom vapenindustrin.

MÖRDARROBOTAR – UTVECKLING AV AI INOM VAPENINDUSTRIEN

Inom vapenindustrin märks en snabb utveckling av AI. Det senaste är helt autonoma vapen, vilket innebär vapensystem som är fränkopplad från mänsklig inblandning. Dessa så kallade »mördarrobotar« innebär vapen som självständigt väljer ut sina mål och attackerar med ingen eller väldigt begränsad mänsklig kontroll.

Mördarrobotar utvecklas idag av flera länder, med bland annat USA, Ryssland och Kina i spetsen. Redan idag finns vapen med viss autonomi, men den pågående utvecklingen tar detta ett betydande steg längre och anses därmed möjliggöra en ny generation krigsföring.

Samtidigt som en reell utveckling av mördarrobotar är nära finns det stora utmaningar. **Laura Nolan**, mjukvaruingenjör och expert inom *Campaign to Stop Killer Robots*, jämför i sin presentation på TEDxLiverpool (2019) svårigheten med autonomi i vapensystem och bilar:

– Problemet att lösa med autonoma bilar är: 'jag vill ta mig från punkt A till B utan att krascha', vilket är ganska tydligt. Problemet med autonoma vapen är däremot: 'jag vill patrullera ett område och kanske spränga några saker, men bara om det är lagligt enligt internationell humanitär rätt och om det ger en militär fördel som är proportionell i relation till

den skada som görs, och så vidare'.

Förespråkare av automatiserade vapensystem menar att de skulle spara liv genom ett minskat behov av soldater och att systemen blir snabbare, effektivare och billigare. Helt autonoma vapen antas även fungera i avskräckande syfte.

— Robotar används i första hand för tråkiga, farliga uppgifter. En viktig drivkraft till den militära utvecklingen är också säkerheten för de egna trupperna, vilket är förståeligt. Detta bör dock inte leda till att bördan flyttas till andra, särskilt civila, säger **Daan Kayser**, projektledare med ansvar för frågor om autonoma vapen på organisationen PAX.

Motståndare till mördarrobotar pekar istället på motsatta konsekvenser. Vapen utan mänsklig kontroll antas innebära risk för ökad konflikt, fler civila dödsoffer och kan utlösa en militär kapprustning inom AI.

– Det blir väldigt enkelt att öka nivån på våld, säger Laura Nolan i sin TEDx-

Daan Kayser,
projektledare med
ansvar för frågor om
autonoma vapen på
PAX. FOTO PRIVAT

presentation. Det största hindret mot krig är att du måste övertyga folket att det är värt det. Om vi kan skicka ut maskiner för att göra smutsjobbet åt oss, fränkopplar vi oss från krigsföringen. Det distanserar oss från ansvar fortsätter hon.

Vapen utan mänsklig kontroll skapar en rad frågor utifrån internationell humanitär rätt. En viktig grundpelare är att kunna skilja mellan civila och militära mål, den så kallade distinktionsprincipen. Idag utspelar sig konflikter oftare i stadsmiljöer utan tydliga signalement som uniformer hos stridande parter. Mördarrobotar skulle därför sakna förmågan att tydligt skilja

mellan civila och militära och riskerar därmed civilas liv. Det uppkommer även problem gällande ansvarsutkrävande. Vem kan och bör hållas ansvarig om en mördarrobot begår folkrättsbrott?

Tillsammans med övervakningsteknik, skulle helt autonoma vapen kunna agera utifrån en etnisk profilering av marginaliserade grupper eller underlätta systematiskt våld. Den partiskhet och de brister som AI uppvisat gällande bland annat kön och etnicitet tillkommer som ytterligare riskparametrar.

— Om du vill använda ansiktsgenkänning i drönare är det för att jaga människor, kanske enskilda individer, kanske en hel etnisk grupp. Ansiktsgenkänning är inte ens speciellt korrekt, säger Laura Nolan i sin TEDx-presentation.

Vidare varnar teknikexperter och -företag om säkerhetsriskerna, där fullt autonoma vapen kan vara otillförlitliga med tekniska begränsningar och riskera att hackas. Sammantaget skapar mördarrobotar ett reellt hot som kan ge katastrofala följder i de konfliktområden där de skulle testas och användas – vilket med stor sannolikhet är långt borta från de länder där de utvecklas.

ARBETE FÖR ETT FÖRBUD MOT MÖRDARROBOTAR

Det finns dock många som inser de möjliga farorna med mördarrobotar. Tillsammans med över 170 andra civilsamhällsorganisationer från 65 länder är IKFF med i Campaign to Stop Killer Robots med målet att förhandla fram ett så kallat förebyggande förbud för att stoppa utvecklingen av mördarrobotar. Bakom kravet står även 30 länder, religiösa ledare, AI-forskare och AI- och robotföretag.

— Tekniken rör sig i snabb takt och diplomatin går långsamt. Vi ser många vapensystem med ökande nivåer av autonomi, så det kommer inte dröja länge innan vi ser de första helt autonoma vapnen. Tekniken finns redan, så det är en tidsfråga. Det är därför vi uppmanar stater att omgående arbeta med ett internationellt fördrag, säger Daan Kayser.

En eventuell reglering har diskuterats i FN sedan 2014. Diskussionerna har fokuserat på principen om att upprätthålla »meningsfull mänsklig kontroll« (meaningful human control) över vapnen. Detta innebär att kontrollera när, var och hur vapen används; vad eller vem de används mot; och effekterna av deras användning.

Trots att den svenska regeringens officiella linje utifrån den utrikespolitiska deklarationen 2020 inkluderar att förespråka ett »effektivt förbud« av mördarrobotar, är Sverige inte ett av de länder som internationellt har ställt sig bakom ett förbud.

— Sverige kan spela en viktig roll för att föra frågan vidare. Sverige bör arbeta tillsammans med likasinnade stater i Europa, till exempel med Belgien, Irland, Tyskland, och globalt för ett internationellt fördrag, säger Daan Kayser. —

GREJEN MED MÖRDARROBOTAR

För att lära dig mer om mördarrobotar, läs IKFF:s publikation »Grejen med mördarrobotar«. Den finns på hemsidan under »Publikationer«.

Expertmöte om autonoma vapen inom vapenkonventionen CCW i FN.

FOTO UN PHOTO / JEAN-MARC FERRÉ

Sylvie Ndongmo, ordförande IKFF Kamerun. FOTO CAMPAIGN TO STOP KILLER ROBOTS

Mördarrobotar: ett hot mot freden i den afrikanska regionen

Trots att länder i det globala syd inte deltar i utvecklingen av mördarrobotar så är det befolkningarna där som riskerar att bli dess första offer. Många länder är drabbade av väpnad konflikt vilket också gör dem till testplatser för vapen i strid. Bibiana Tanda har pratat med IKFF Kamerun och IKFF Ghana om vad utvecklingen av mördarrobotar skulle innebära för regionen.

TEXT BIBIANA TANDA

ÖVERSÄTTNING ANNIKA SKOGAR

Vi lever i en allt mer globaliserad värld där avancerad teknologi snart finns tillgänglig för merparten av världens befolkning. Numera kan robotar göra mycket som tidigare krävde en människa, och varje hörn av världen blir allt mer tillgängligt.

Lika fascinerande som det låter, lika skrämmande är insikten att vi också kan bli hjärnorna bakom vår egen utrotning. Utvecklingen, och därmed användningen av helt autonoma vapensystem, så kallade mördarrobotar, rättfärdigas ofta med militär precision - men det går inte att bortse från den enorma risk som de utgör.

– Mördarrobotar kan användas för att spara militära liv men utsätter civilbefolkningen för en stor fara, inte minst kvinnor och barn som generellt är mer utsatta för våld, säger **Guy Feugap**, kommunikationsansvarig på IKFF Kamerun.

Vem ska hållas ansvarig om robotarna spårar ur? När helt autonoma vapensystem är utvecklade och utplacerade så agerar de utanför mänsklig kontroll.

– Vi vet att teknologi har många goda sidor, så låt oss hålla fast vid dem och lämna de dåliga därhän så att vi undviker att människor urskillningslöst blir dödade, säger **Ayo Ayoola-Amale**, ordförande IKFF Ghana.

Klimatförändringar och väpnade konflikter - det globala syd är oproportionerligt drabbat av olika kriser. Hoten skulle bli ännu fler om mördarrobotar, som har makten att besluta över liv och död, skulle bli verklighet.

– Vi har redan en rad säkerhetsproblem med bland annat terrorattacker i norr, vilka till stor del beror på cirkulationen och användningen av vapen. Vi vill inte behöva hantera mördarrobotar som saknar mänsklig kontroll, säger **Guy Feugap**.

Vissa menar att det finns mer akuta problem, som exempelvis att bekämpa hunger och fattigdom, snarare än att engagera sig i kampen mot mördarrobotar. IKFF-sektionerna i den afrikanska regionen som driver frågan, menar dock att det bästa sättet att lösa en kris är att förebygga att den uppstår.

– Vi vill förhindra att de här vapnen utvecklas för när de väl finns tillgängliga kommer de vara mycket svåra att stoppa, säger **Ayo Ayoola-Amale**.

IKFF Kamerun och Ghana har arbetat både genom internationella kampanjer och lokala samarbeten inom Campaign to Stop Killer Robots. IKFF Kamerun har framförallt riktat sig till unga kamerunier som jobbar med att utveckla artificiell intelligens och drönare. Sektionen har uppmanat dem att inte arbeta med att utveckla vapen som kan verka utan mänsklig kontroll. IKFF Ghana har bland annat skapat en visuell konstutställning för att allmänheten ska förstå konsekvenserna av den här typen av vapen.

»Det bästa sättet att lösa en konflikt är att förhindra att den uppstår.«

– Vi måste pusha för en lagstiftning som reglerar och förbjuder användningen av mördarrobotar. Om de hamnar i fel händer, till exempel hos terrorgrupper, så kommer det att få förödande konsekvenser. Vi måste fortsätta kampen och stå upp för freden och vår egen säkerhet, säger **Ayo Ayoola-Amale**.

I den afrikanska regionen är hoten både interna och externa. Internt präglas många av politisk instabilitet och mördarrobotar skulle kunna användas för att döda politiska motståndare eller hela etniska grupper. Externt kommer hoten bland annat från det globala »kriget mot terrorismen« där dödandet av civila och ansvarsutkrävande redan är ett stort problem. Mördarrobotar skulle öka dessa risker och försvåra upprätthållandet av internationell humanitär rätt. —

UTBILDNING

GREJEN MED MÖRDARROBOTAR – GÖR EN STUDIECIRKEL

I denna publikation får du lära dig mer om mördarrobotar utifrån etiska, juridiska och politiska perspektiv och vad vi gör för att stoppa utvecklingen. Den innehåller även diskussionsfrågor, så samla dina vänner, din krets eller andra medlemmar och gör en studiecirkel! Du hittar den på vår hemsida under »Publikationer«.

ORGANISATION

VERKSAMHETSBERÄTTELSE 2020

Nu finns en layoutad version av vår verksamhetsberättelse på vår hemsida under »Publikationer«.

PUBLIKATIONER

NY PUBLIKATION OM KÄRNVAPENFÖRBUDET

FN:s konvention om förbud mot kärnvapen (Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, TPNW) trädde i kraft den 22 januari 2021. Nu finns en ny ICAN-folder översatt till svenska *Så här fungerar FN:s förbud mot kärnvapen* tillgänglig. Ladda ner foldern på vår hemsida under »Publikationer«.

KONGRESS

TACK FÖR KONGRESSEN!

Den 24-25 april höll IKFF sin första digitala kongress med cirka 40 deltagare från runt om i landet. Tack alla som deltog!

Kongressen fattade följande beslut:

- Ansvarsfrihet för styrelsen
- Val av styrelse, revisorer och valberedning
- Handlingsprogram 2021-2023
- Fastställande av nya stadgar
- Fastställande av medlemsavgift

Kongressen antog även fyra uttalanden:

- Kopplingen mellan militarism, miljöförstöring och klimatförändringar måste erkännas
- Mot polarisering, rasism och andra våldsamma sociala system
- En intersektionell feministisk fredsrorelse
- En mer holistisk politik för kvinnor, fred och säkerhet.

KLIMAT

ENGAGERA DIG FÖR KLIMATFRED!

IKFF är mitt uppe i ett projekt på temat militarisering, miljö och klimat, där vi tillsammans arbetar för att kartlägga, synliggöra och skapa ökat engagemang kring kopplingen mellan militära verksamheter, miljöförstöring och klimatförändringar. Detta görs genom webinarium, intervjuer, publikationer, erfarenhetsutbyte på global nivå, medverkan i externa evenemang och genom lokala och tematiska aktiviteter i kretar och arbetsgrupper. Om du är intresserad av att engagera dig, kontakta Marie Sjöberg på marie.sjoberg@ikff.se.

MISSADE DU MR-DAGARNA? HÄR KAN DU SE VÅRA SEMINARIER!

Under årets MR-dagar arrangerade vi tre webinarier: »Internally displaced – working for feminist peace amidst conflict« tillsammans med IKFF Colombia och Kamerun, »Mördarrobotar – framtid eller fiktion?« samt »Hotet från kärnvapen och hur vi förbjöd dem« med **Beatrice Fihn**, chef för ICAN. Du hittar samtalen på vår Youtube-kanal: IKFF Sverige.

KONFERENS

ICKE-VÅLDSFORUM 2021

Icke-våld är en återkommande mötesplats för aktivister, forskare och rörelser som väljer att stå upp, stå emot & ställa om. För fred och rättvisa, frihet från våld och för hållbara sätt att leva. IKFF har nyligen gått med i arrangörgruppen för Icke-våld och ser fram emot ett långsiktigt, brett och givande engagemang. Just nu pågår planeringen inför Icke-våld 2021 som preliminärt hålls i november.

BIAS IN – BIAS OUT:

Jämställdhetsproblemet

AI, artificiell intelligens. Vid det här laget har nog många av oss hunnit vänja oss vid detta science fiction klingade ord. Integrerade algoritmer och maskininläring som spås påverka våra vardagliga liv i allt större utsträckning kommande år – och det går undan. Nu tittar Jämställdhetsmyndigheten på hur det kan påverka jämställdheten.

TEXT MAGDALENA ASK

I sin prisbelönta bok *Osynlig kvinnor* – *Exponera datapartiskhet i en värld designad för män* beskriver journalisten och aktivisten **Caroline Criado-Perez** hur patriarkala mönster och en snedfördragen datainsamling resulterar i en värld skapad av och för män. Med konkreta exempel som berör allt ifrån en inomhustemperatur baserad på en manlig anatomi, mobiltelefoners storlek skapade efter en manlig hand, utskrivning av mediciner baserat på forskning på – du gissade rätt – män, till den grad att kvinnor löper 47% högre risk att allvarligt skadas i en bilolycka eftersom bilar liksom så mycket annat är designade efter den manliga kroppen.

Att det finns en stor datapartiskhet i samhället råder det således inget tvivel om. Men vad kommer då att hända när maskininläring och algoritmer ska programmeras med avstamp i just denna data?

I ett unikt pilotprojekt ska nu Jämställdhetsmyndigheten söka svar på om artificiell intelligens riskerar att leda till jämställdhetsproblem när AI integreras i myndigheters arbete. Projektet finansieras av Vinnova (Sveriges innovationsmyndighet) och genomförs i samarbete med AI Sustainability Center. Projektet pågår under ett år och avslutas i november 2021.

AI bygger på att ett system själv kan uträtta uppgifter i avancerade miljöer utan styrning av en mänsklig användare. Systemet kan lära sig av egna erfarenheter och själv utvecklas. Det finns en rad olika undergrupper inom AI men sammanfattningsvis behövs alltid två komponenter: en problemformulering och en datainsamling.

Enligt Jämställdhetsmyndigheten finns idag en partiskhet kopplat till kön i alla

steg i utvecklingen, från idé till färdig produkt. Det visar sig bland annat i textigenkänning där översättningar visar på en generell maskulin preferens, stereotyp bildigenkänning som inte kan orientera sig i en icke-normativ miljö, digitala assistenter som skämtar om sexuellt våld och problem knutna till röstigenkänning. Myndigheten ser fem typer av partiskhet som riskerar att leda till jämställdhetsproblem:

- > **Historisk partiskhet** – hur inbäddade fördomar som finns i samhället riskerar att reproduceras och förstärkas i datamodeller.
- > **Individuella kognitiva snedvridningar** – algoritmer baseras oundvikligen på programmerade antaganden och snedvridningar vilket påverkar centrala delar som exempelvis hur data kategoriseras.
- > **Snedvriden data** – bias-in, bias-out. Vilket resultat en algoritm får baseras till stor del på vilken data som används i AI-algoritmen.
- > **Ofullständig eller icke-representativ träningsdata** – Förutsägelserna från modellen kan vid icke-representativ data systematiskt vara sämre för icke- eller underrepresenterade grupper.
- > **Över- eller underrepresentation i data** – bristfällig data i algoritmer kan leda till snedvridna beslut mot ett visst resultat.

AI:s snabba och breda utveckling gör framtiden svår att överblicka. Vad som kan konstateras är dock att utan ett aktivt jämställdhetsarbete riskerar inbäddade fördomar att systematiseras, reproduceras och förstärkas även i framtiden. —

HALLÅ DÅR...

Linda Johansson

som disputerade i filosofi på KTH 2013 med avhandlingen »Autonomous systems in society and war – philosophical inquiries«, som även finns som populärvetenskaplig version, »Äkta robotar« (2015). Nu har Linda skrivit sin första skönlitterära bok, robotkomedin »Marmeladrapporten«.

Vad är grejen med robotar?

Jag har alltid gillat science fiction, särskilt lite gnälliga robotar, som guldroboten C-3PO i Star Wars. När jag doktorerade kom jag in i ett samarbete med FOI om autonoma system. Jag fastnade direkt då det väcker så många centrala filosofiska frågor som rör fri vilja/ansvar, medvetandefilosofi (kan en robot vara medveten om sig själv, och i så fall, kan vi veta huruvida den är det eller ej?) och etik. Jag började på Försvarshögskolan 2014 och har riktat in mig på just militära autonoma system, där det ställs ännu mer på sin spets.

Vad kan science fiction lära oss om robotar?

Science fiction kan lära oss att tänka kreativt om framtida scenarios runt robotar, vilket är nödvändigt om lagar (t.ex. krigets lagar) ska hänga med i utvecklingen. Jag tycker det är viktigt att dessa inte bara är negativa, vilket ofta är fallet, utan även positiva.

Vad är utmaningarna med AI?

Att människor och lagar ska »hänga med«, att vi inte blir fullständigt beroende av dem. Samtal som förs i FN handlar om att ett sådant system aldrig kan få fatta beslut om att döda, att de inte kan ta hänsyn till mänsklig »värdighet«, till exempel. Men om det visar sig att systemet kan rädda miljontals människor, genom ett sådant beslut – är det ändå fel? Det är en viktig etisk fråga.

Är du orolig för framtiden?

Jag har ofta fått frågan om jag är orolig över att robotar tar över – men jag är optimist och tror att de är en vinst för oss människor, på det stora hela. De kan ta hand om sådant som är »dull, dirty and dangerous«, men självklart måste vi föra etiska och juridiska diskussioner. Jag ser fram emot att ha en trevlig hushållsrobot som kan hjälpa mig när jag blir gammal, en robot som har humor och påminner lite om C-3PO.

Vad kan vi lära av science fiction?

TEXT ELIN LISS

När du tänker på science fiction ser du kanske framför dig actionfyllda scener med robotarméer, våldsamma robotar som tagit över världen eller rymdskepp som strider i en galax långt borta. Men är bilden rättvis?

Under 1940-talet utformade författaren **Isaac Asimov** (tillsammans med **John W Campbell**) robotikens lagar i sina robotnoveller som 1950 publicerades i samlingen »Jag, Robot«. De skapades just för att förändra synen på robotar inom science fiction som galna övermänskliga mördar-maskiner. Lagarna har sedan plockats upp av andra författare.

Lagarna lyder:

1. En robot får aldrig skada en människa eller, genom att inte ingripa, tillåta att en människa kommer till skada.
2. En robot måste lyda order från en människa, förutom om sådana order kommer i konflikt med första lagen.
3. En robot måste skydda sin egen existens, såvida detta inte kommer i konflikt med första eller andra lagen.

En fjärde lag lades senare till:

En robot får inte genom handling, eller underlåtenhet att handla, orsaka att mänskligheten skadas.

Vapenindustrin är ett av alla områden där användandet av AI utvecklas snabbt. Trots Asimovs ansträngningar målar vi

nu en dystopisk bild av framtiden med mördarrobotar utan mänsklig kontroll. Jag frågar **Michael Godhe**, idéhistoriker och universitetslektor på Institutionen för kultur och samhälle (IKOS) vid Linköpings universitet, om vi bidrar till ett alarmistiskt skräckscenarium som ger roboten dåligt rykte?

– Det är er plikt att ta fram den bilden, svarar han.

HUR VI KAN ANVÄNDA SCIENCE FICTION

I sin artikel *Att lära sig leva med robotar: om normaliseringen av robotar och AI i 2000-talets medier AI, robotar och föreställningar om morgondagens arbetsliv* (2020) skriver Godhe:

»...populärkulturens värsta skräckscenarier har fördelen att de kan få oss att fundera över om det här är teknologi som vi vill ha, och i så fall till vad.«

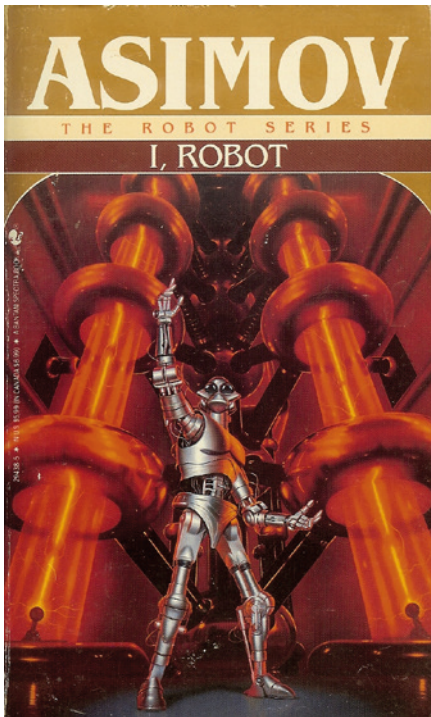
Science fiction kan alltså hjälpa oss att skapa bilder där vi föreställer oss olika typer av framtidsscenarioer så att vi kan hitta ett gemensamt språk för att diskutera vilken värld vi vill, eller inte vill, ha. Genren har givit oss många exempel och diskuterar ibland svåra etiska frågor.

Självstyrande robotar eller andra livsformer med vad som kallas »stark« eller »generell« AI (till skillnad från

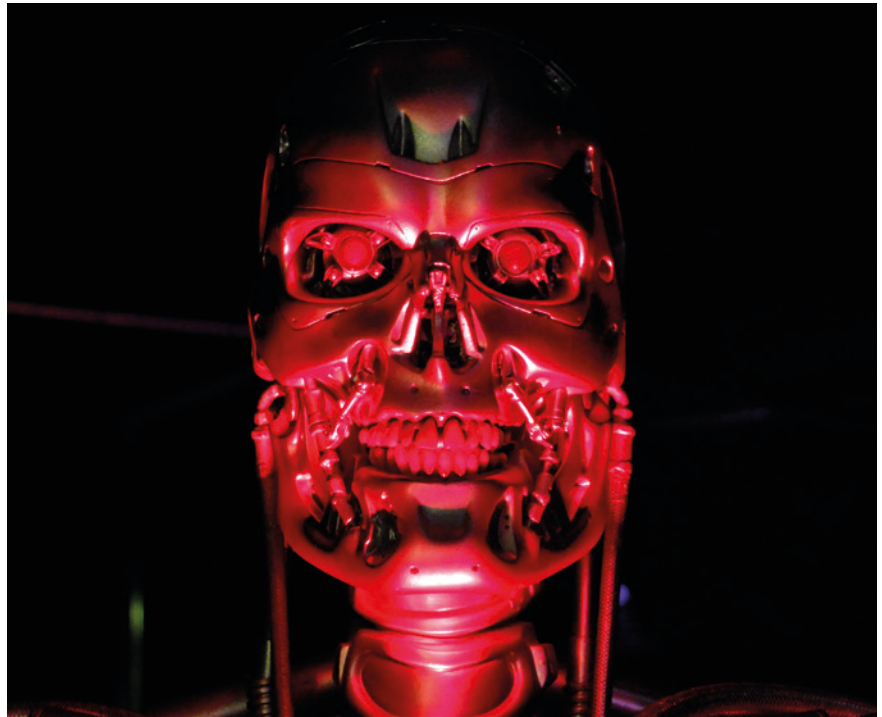
»Science fiction kan alltså hjälpa oss att skapa bilder där vi föreställer oss olika typer av framtidsscenarioer«

dagens svaga), är vanliga inom fiktionen. De har en enorm intelligens och ett självmedvetande. Den så kallade »tekniska singulariteten« är en punkt då robotens artificiella intelligens blir så stark att den i en enorm fart kan utveckla och förbättra sig själv, och därmed överstiga människans intelligens. I sin bok *Äkta robotar* (2015), talar Linda Johansson om en »superintelligens«, eller en »intelligensexpllosion« som expanderar så snabbt att det skulle vara omöjligt för människan att kontrollera. Vad skulle det kunna innebära? Även om roboten inte på något sätt har en inneboende ondska, många är fredliga eller rent av pacifistiska, ger oss science fiction ännu ett tankeverktyg genom det så kallade *Frankensteinkomplexet*, där skapelsen blir starkare än, och gör uppror mot sin skapare.

Science fiction är en stor och bred genre, men Godhe menar att »Tänk om« är en typ av gemensam utgångspunkt. Tänk om vi kunde resa i tiden, utanför vår galax, förflytta oss genom telepati. Vad skulle hända? En alternativ verklighet skapas.

»Jag, Robot« av Isaac Asimov.

Är vår föreställda bild om robotar rättvis?

FOTO: ROBOTS EXHIBITION, SCIENCE MUSEUM

Så även om vi idag är långt ifrån en stark AI, kan berättelserna ge oss bilder av en framtid som vi inte ser som önskvärd, och lyfta frågan »Tänk om...«.

VAD KOMMER FÖRST, VERKLIGHET ELLER FIKTION?

Godhe berättar att det finns en diskussion om huruvida föreställda fenomen inom science fiction har varit förlagan till den verklighet som sedan utvecklats. William Gibsons verk som inspiration till utvecklingen av virtual reality (VR), TV-serien *Star Trek* som inspiration till mobiltelefonen och 3D-skrivaren för att nämna några exempel.

Linda Johansson skriver i *Äkta robotar*:

»Människan tycks helt enkelt ha svårt att lägga band på sig själv – vår nyfikenhet, vår önskan att uppfinna spännande saker, saker som kan hjälpa oss i vardagen och göra våra liv roligare, bekvämare och enklare, är förstås svår att

hejda. Och ofta är det dessutom svårt att veta när det är dags att sätta stopp.«

Godhe visar på att det finns en intressant spänning inom teknikutveckling. Han menar att det historiskt såväl som idag finns en överdriven tilltro till teknikens möjligheter vad gäller att lösa samhällsproblem, som även existerar inom utvecklingen av AI. Han beskriver det i sin artikel:

»...visionärer talade om att internet och informationsteknik (it) skulle revolutionera politiken, skapa fred genom människors gränslösa samhörighet och radikalt förändra våra kulturella mönster. Inte minst skulle it revolutionera ekonomin och skapa ett gränslöst överflöd för en växande medelklass.«

Samtidigt ifrågasätter han föreställning om att teknikens utveckling är ostopptbar:

– Vi skapar tekniken, så vi kan också

välja att inte göra det, säger Godhe. Dock finns ett teknologiskt momentum, som innebär att när vi väl har passerat en gräns, så är det svårt att backa, fortsätter han.

Så kan vi stoppa utvecklingen av helt autonoma vapen? Igen kan vi vända oss till science fiction. I teorin skulle robotikens lagar kunna användas för att reglera en framtid där robotar och AI är en del av vår vardag. De skulle även kunna ligga till grund för internationell lag, där beväpnade sådana, eller i alla fall skadandet av människor, är förbjudna. *Campaign to Stop Killer Robots* skapar bilder av en framtid som inte anses önskvärd och genom att arbeta för ett förebyggande förbud mot mördarrobotar agerar vi i nuet för att istället skapa en framtid vi vill ha, kanske med fredliga robotar. —

TRE SNABBA MED EN IKFF-MEDLEM

Hej Gun Förstedt, 99 år! Hur länge har du engagerat dig i IKFF?

Jag kom med i Kalmar den 4 december 1987 då vi startade en krets där. Det var **Torborg Nilsson** som tog initiativet. Sedan blev det mycket arbete där den närmaste tiden, många protokoll som jag skrev men 1989 flyttade jag tillbaka till Stockholm. Torborg Nilsson flyttade också från Kalmar till Karlstad där hennes dotter bodde. Man kan undra vart tog alla dessa protokoll tog vägen? Finns de bevarade någonstans? Därefter kom jag med i Stockholmskretsen som hade mycket aktiviteter. **Ulla Melén** hade öppet hus med inbjuden talare varje lördag kl. 13 i IKFF:s lokal på Tjärhovsgatan, där det fanns ett stort samlingsrum.

Vad tycker du är din viktigaste insats?

Det var nog arbetet i Kalmar och även i Stockholmskretsens flyktinggrupp. Jag och **Margareta Linnérus** for ut till en flyktingföreläsning i Karlsrund för att samtala med flyktingar om deras situation och bjöd in dem till att komma till IKFF:s lokal på Tjärhovsgatan på Södermalm på torsdagslunch med möjlighet till att öva sin svenska med IKFF-medlemmar. Där fick de även hjälp med ansökningar av olika slag.

Vad är ditt trevligast minne av IKFF?

Det har alltid varit trevligt i IKFF. Det var mycket roligt att arbeta tillsammans med Margareta Linnérus i flyktinggruppen. Att komma på kretsens möten med inbjuden talare med diskussion och kaffe/te efteråt har också alltid varit trevligt.

MALMÖ/LUND

Vi i Malmö/Lund vill passa på att uppmärksamma vår nya och officiellt tillsatta styrelse efter vårt årsmöte 28 mars i år. Baserade runt om i världen fortsätter vi att träffas online för reflektionsträffar och planering av olika aktiviteter för att förstärka och sprida vår kunskap om en feministisk väg till fredliga och hållbara samhällen.

VÄXJÖ

Vi gjorde änglar för fred inför den digitala kulturnatten i Växjö. En smällkall lördagsförmiddag satte vi upp bokstäverna PEACE utanför stadsbiblioteket och gjorde snöänglar framför. Det blev en liten film som lades ut på kommunens hemsida tillsammans med andra förenings bidrag.

Den 22 januari trädde FN:s kärnvapenförbud i kraft och vi ville uppmärksamma det. En blåsig och kall eftermiddag ordnade vi en ljusmanifestation under några timmar på Vattentorget. Vi lyckades hålla ljusen brinnande i ett par timmar trots isande vind och pratade med folk som kom förbi under sin promenad runt Växjösjön.

Vårt årsmöte blev helt digitalt men styrelsen har setts ett par gånger under våren. Vi ser framåt mot en tid som tillåter möten och aktiviteter för fler människor.

UPPSALA

Aviserar om årsmöte för Uppsala den 28 maj digitalt och kontakt per telefon om inte restriktionerna släppts. Tema blir: Militarism, mänskliga rättigheter och klimat. För mer information kontakta uppsala@ikff.se eller sms:a mobil 0702448913 **K. Kolthoff** för kontakt.

GÖTEBORG

»Att ge upp har inte övervägts« är en devis från IKFF och blev titeln på antologin »Kvinnor i rörelse/r/« som IKFF Göteborg medverkat i framställningen av. Boken som presenterades den 8 mars berättar om vad Göteborgs kvinnoorganisationer kämpat för i mer än ett sekel. Boken är tillgänglig för köp i IKFF Göteborgs lokal och en studiecirkel med boken är planerad längre fram.

Vidare inleder vi ett samarbete med Extinction Rebellion på sociala medier för att belysa hur militär verksamhet bidrar till klimatkrisen. Detta ämnet är brinnande aktuellt på hemmaplan då vi ser en mycket bekymmersam ökning av militariseringen i Göteborgs skärgård. Vi kommer starta en studiecirkel på detta tema. Dessutom är en föreläsning till **Ann-Marie Westbergs** minne planerad till tidig höst, på temat »Varför upprustar Sverige?«.

JÖNKÖPING

Vårt arbete i Jönköpingskretsen har på många sätt präglats av den pågående pandemin, men med en viss optimism planerade vi några aktiviteter för hösten -20. I september fick vi ta del av **Marianne och Lars-Inges Claessons** liv i Jerusalem, där de varit ansvariga för Bildas studiehem. Vi var mer än 20 personer som träffades och jag tror alla upplevde glädjen av att kunna mötas. Nu ser vi fram emot att förhoppningsvis ska vi kunna genomföra vårt årsmöte i början maj. Projektet »Miljö och Militarism« väcker många tankar och utmanar till eftertanke.

Du står upp för fred, frihet och feminism

KOM IHÅG ATT BETALA MEDLEMSAVGIFTEN FÖR ÅR 2021

Genom ditt medlemskap är du en del av ett nätverk som sträcker sig över hela världen.

EXEMPEL FRÅN 2020:

- > Den 22 januari 2021 trädde FN:s kärnvapenkonvention i kraft. Vi fortsätter det ihärdiga arbetet med att få Sverige att signera och ratificera den.
- > Under Coronapandemin har civilsamhället fått ta ett stort ansvar där stater brister. Många av våra systersektioner har tvingats att ställa om till humanitära insatser och informationsspridning. Vi har under året rapporterat till Utrikesdepartementet om konsekvenserna av pandemin för kvinnors rättigheter och aktivism samt påpekat vikten av att satsa på långsiktigt arbete för fred, frihet och feminism.
- > Vi ska stoppa mördarrobotar! Vi arbetar för att Sverige ska ta ställning för ett internationellt förebyggande förbud mot mördarrobotar, helt autonoma vapen. Vi driver frågan inom utrikesministerns Folkrätts- och nedrustningsdelegation, genom samarbete med andra svenska organisationer och flera av våra systersektioner i den afrikanska regionen, samt den globala kampanjen *Stop Killer Robots*.

Du som medlem har med denna tidning fått hem ett brev där det står hur du betalar in medlemsavgiften för 2021. Om du inte fått hem ett brev betyder det att du redan betalat.

ÄR DU INTE MEDLEM? Bli medlem enkelt genom att Swisha 240 kr till: 123 476 0674 eller sätt in 240 kr på vårt bankgiro: 5491-7166. OBS: märk betalningen med »medlemskap« och ditt namn. Eller gå in på vår hemsida www.ikff.se där du kan fylla i ett formulär. Bidra gärna med en gåva utöver ditt medlemskap, det uppskattas varmt!

HAR DU EN FRÅGA?

Kontakta oss på info@ikff.se eller 08-702 98 10

Mördarrobotar: Framtid eller fiktio?

Inom vapenindustrin märks en snabb utveckling av AI. Det senaste är helt autonoma vapen, vilket innebär vapensystem som är fränkopplad från mänsklig inblandning. Dessa så kallade »mördarrobotar« innebär vapen som självständigt väljer ut sina mål och attackerar med ingen eller väldigt begränsad mänsklig kontroll. Mördarrobotar utvecklas idag av flera länder, med bland annat USA, Ryssland och Kina i spetsen. Redan idag finns vapen med viss autonomi, men den pågående utvecklingen tar detta ett betydande steg längre och anses därmed möjliggöra en ny generation krigsföring.

IKFF

BLI MEDLEM & PRENUMERERA

Som medlem i Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet får du tidningen »Fred & frihet« hem i brevlådan 3 ggr/år. Besök vår hemsida www.ikff.se för att bli medlem redan idag.